

Zbigniew Moszumański

Zoom zamglonej perspektywy

Przegląd Historyczno-Wojskowy 15 (66)/2 (248), 161-162

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zoom zamglonej perspektywy

Swego czas apelowałem na łamach „PHW” o rzeczowe, profesjonalne, krytyczne i zarazem objaśniające zarówno pozytywne, jak i negatywne oceny dzieła¹. Rzeczową recenzję powinna cechować przede wszystkim siła argumentu, a nie argument siły. Oprócz zwrócenia uwagi na braki w wiedzy autora dzieła powinno się również trzeźwo ocenić własne możliwości, albowiem *verba volant, scripta manet*.

W pierwszym tegorocznym numerze „PHW” ukazała się notka² z uwagami do artykułu pt. *Bitwa pod Lenino z perspektywy 70-lecia*³. Zapewne nie zabierałbym głosu na temat tej notki, gdyby nie to, że starano się w niej udowodnić, iż dobre jest złe.

Problem zaczął się od braku staranności przy cytowaniu fragmentu artykułu. Autor notki pominął bowiem nazwę dywizji, w której składzie walczył pułk, i zniekształcił nazwisko dowódcy dywizji (Schönemann). Cytowany fragment powinien więc brzmieć: *Broniący się w pasie jej (1 Dywizji Piechoty – Z.M.) natarcia 688 pułk grenadierów 337 Dywizji Piechoty* (podkreśl. – Z.M.) *gen. por. Otto Schunemanna w ciągu około tygodnia rozbudował obronę składającą się z dwóch pozycji*⁴.

Autor notki sugeruje, iż w tym cytowanym zdaniu zostały popełnione dwa błędy: *Status Dywizji Grenadierów Ludowych 337 Dywizja Piechoty otrzymała we wrześniu 1944 r., czyli dopiero od tej daty można jej żołnierzy nazywać grenadierami, a gen. Schönemann był istotnie jej dowódcą, ale do października 1942 r. i od lutego 1944 r., w 1943 zaś dowodził nią gen. por. Walter Scheller*⁵.

Zajrzałem z ciekawości do literatury zalecanej przez autora notki. Niestety, Wolf Keilig w swym dziele o generałach wojsk lądowych Wehrmachtu napisał coś innego o gen. Schünemannie, dowódcy 337 DP: (...) 2. *Weltkrieg: I.R. 184 1.9.39–26.9.1942; 337. I.D. 1.10.42; Führ. XXXIX. Pz.K. 28.6.44–29.6.44 (gef.)*⁶. Z kolei zaś o gen. Schellerze: (...) 2. *Weltkrieg: (...) 9. Pz.D. 28.7–22.7.43; Führ. 334. I.D. 20.10.43; 337. I.D. 27.11.43–1.2.44; OFK 399 7.3.44; Kdt. v. Brest Litowsk Juni 44–22.7.44 (gef.)*⁷.

Z tych fragmentów biogramów wynika, iż Otto Schünemann podczas II wojny światowej był: od 1 września 1939 r. do 26 września 1942 r. dowódcą 184 pułku piechoty 86 DP. 1 października 1942 r. został mianowany dowódcą 337 Dywizji Piechoty, w dniach 28–29 czerwca 1944 r. dowodził XXXIX Korpusem Pancernym podczas boju pod Pagost na Białorusi, gdzie zginął 29 czerwca 1944 r.

Walter Scheller podczas II wojny światowej był m.in. od 28 lipca 1942 r. do 22 lipca 1943 r. dowódcą 9 Dywizji Pancerniej, od 20 października 1943 r. dowódcą 334 Dywizji

¹ O rzeczowe recenzowanie dzieł, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2004, nr 4, s. 191–195.

² R. Szubański, *Zamglona perspektywa*, *ibidem* 2014, nr 1, s. 230.

³ S. Jaczyński, *Bitwa pod Lenino z perspektywy 70-lecia*, *ibidem* 2013, nr 4, s. 45–64.

⁴ *Ibidem*, s. 50.

⁵ R. Szubański, *op. cit.*, s. 230.

⁶ W. Keilig, *Die Generale des Heeres 1939–1945*, Bad Neuheim 1959, s. 308; *idem*, *Die Generale des Heeres*, Friedberg 1983, s. 314.

⁷ *Ibidem*, s. 291, 297.

Piechoty, od 27 listopada 1943 r. do 1 lutego 1944 r. – dowódcą 337 Dywizji Piechoty, od 7 marca 1944 r. – szefem 399 Wyższej Komendantury Polowej, a od czerwca do 22 lipca 1944 r. – komendantem wojskowym Brześcia n. Bugiem, gdzie zginął podczas walk 22 lipca 1944 r.

Jak widać, prawie wszystko się zgadza. Ale...

Gen. Scheller dowodził 337 DP, lecz dopiero od 27 listopada 1943 r. do 1 lutego 1944 r., a więc już po bitwie pod Lenino, a gen. Schünemann – od 1 października 1942 r. – czyli dowodził w bitwie pod Lenino.

Jeśli chodzi o nazwę pułku, to autor zalecanego dzieła o związkach i wojskach Wehrmachtu oraz SS w II wojnie światowej Georg Tessin podaje, że 688 pułk grenadierów wywodził się z trzybatalionowego 688 pułku piechoty, sformowanego w rejonie Kempten 20 października 1940 r. w 14 fali mobilizacji na bazie sztabu i III batalionu 217 pułku piechoty oraz III batalionu 199 pułku piechoty 57 DP, który wszedł w skład 337 Dywizji Piechoty. 15 października 1942 r. przemianowano go na pułk grenadierów, pozostawiając w składzie 337 DP⁸.

337 Dywizja Piechoty, walcząca pod Lenino, nie otrzymała statusu dywizji grenadierów ludowych, ponieważ została rozbita 7 sierpnia 1944 r. pod Mohylewem. Nowa 337 Dywizja Grenadierów Ludowych została sformowana w Groß-Born 15 września 1944 r. na bazie 570 Dywizji Grenadierów Ludowych, jej dwubatalionowe pułki zaś odpowiednio: 313 – na bazie 1168, 688 – na bazie 1169, oraz 690 – na bazie 1170 Pułku Grenadierów Ludowych⁹.

I na koniec warto odnieść się również do stanu liczebnego walczącej 337 Dywizji Piechoty. Autor artykułu o bitwie pod Lenino, powołując się na publikację w „Wojskowym Przeglądzie Historycznym” z 1974 r.¹⁰, sugeruje, iż dywizja ta (...) *liczyła około 18 tys. żołnierzy uzbrojonych m.in. w działa i moździerze największego kalibru, których nie posiadała polska dywizja*¹¹. Z kolei autor notki twierdzi, że (...) *obowiązujący w październiku 1943 r. etat przewidywał 14 047 ludzi*¹².

Niestety, rozważania w publikacji w „Wojskowym Przeglądzie Historycznym”¹³ dały zafałszowany obraz niemieckiej dywizji. Prowadzono je bowiem, uwzględniając jedynie stany etatowe tego związku taktycznego¹⁴, a nie faktyczne (ewidencyjne). Według stanu na 9 października 1943 r., dzień po przyjęciu uzupełnienia 1100 żołnierzy, dywizja liczyła bowiem około 8760 żołnierzy¹⁵, a więc prawie 9 tys. mniej.

Zbigniew Moszumański

⁸ G. Tessin, *Verbände und Truppen der deutschen Wehrmacht und Waffen-SS im Zweiten Weltkrieg 1939–1945*, t. 12, *Die Landstreitkräfte 631–800*, Osnabrück 1975, s. 116.

⁹ *Ibidem*, t. 9, *Die Landstreitkräfte 281–370*, Osnabrück 1974, s. 337.

¹⁰ T. Sawicki, *W sprawie oceny nieprzyjaciela w bitwie 1 Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki pod Lenino*, „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1974, nr 4, s. 402–404.

¹¹ S. Jaczyński, *op. cit.*, s. 50.

¹² R. Szubański, *op. cit.*, s. 230.

¹³ T. Sawicki, *op. cit.*, s. 402–404.

¹⁴ Archiwum Akt Nowych, Mikrofilmy aleksandryjskie, T-78, r. 411, kl. 6379762, Rozkaz Oberkommando des Heeres z 24 IX 1943 r. o reorganizacji 337 DP według etatu z 2 X 1943 r.

¹⁵ Zob. szerzej: R. Wróblewski, *Bitwa pod Lenino w niemieckich meldunkach*, cz. 1, „Militaria XX Wieku” 2010, nr 6, s. 58–69.